

den is het enige doel van deze korte schets, waarin - op verzoek - alleen de katholieke liturgie in Nederland tijdens de negentiende eeuw aan bod komt. Relaties met protestantse eredienst (Réveil), betrekkingen met het 'buitenland' (Vlaanderen, ook na 1830; de duitse invloedssfeer; en zelfs 'Rome') en vertakking of uitbloei in de achttiende resp. twintigste eeuw - Aufklärungsliturgie en de officiële Liturgische Beweging - blijven dus nadrukkelijk buiten beschouwing (al is dit alles voor kerkgeschiedenis natuurlijk een onmogelijke, onmenselijke en zeer onkerkelijke amputatie . . .).

1. Een synthetische studie over katholieke liturgie in Nederland zal veel materiaal kunnen vinden in historische overzichten van de liturgische situatie in het algemeen.

Al met al is er in katholieke eredienst meer kat'holon, van de hele wereld, dan nationaal eigens ⁵⁾. Toch geldt juist van Nederland, dat de vrij desolate toestand van zielzorg en parochiële bediening in de eerste helft van de eeuw en de minderheidspositie van de katholieken op maatschappelijk en cultureel en dus theologisch en liturgisch gebied, een eigen cachet gaven aan de feitelijk gevierde eredienst. Schamele kerken, slecht geschoolde voorgangers, achttiende-eeuwse koren, en contrareformatorisch opgevoede beminde gelovigen nuanceren het algemene beeld van de Europese liturgie tot een toch typisch vaderlands gebeuren, dat waarschijnlijk nog het meest lijkt op de situatie van het Engelse katholicisme medio negentiende eeuw.

De vier genoemde elementen - de liturgische ruimte, de liturgische muziek, het ambt in de liturgie en